

Bijna 400 duizend personen kiezen voor een lat-relatie

Arie de Graaf en Suzanne Loozen

Veel mensen met een relatie kiezen na verloop van tijd voor al dan niet gehuwd samenwonen. Slechts weinigen prefereren een lat-relatie. In het algemeen kiezen meer vrouwen dan mannen voor een lat-relatie. Degenen die een lat-relatie aangaan, doen dit vaak omdat ze hun vrijheid willen behouden. Ouderen kiezen vaker voor een lat-relatie dan jongeren. Voorts zijn personen met een lat-relatie relatief vaak gescheiden.

In 2003 telde ons land ruim 16 miljoen inwoners. Hiervan woonde iets meer dan de helft samen met een partner (staat 1). Ondanks de toename van het ongehuwd samenwonen is het merendeel van de samenwonenden gehuwd. Bijna een op de tien personen woont ongehuwd samen. Bijna één op de zeven Nederlanders woont alleen, hetgeen neerkomt op 2,4 miljoen alleenstaanden. Voorts telt ons land 425 duizend alleenstaande ouders, overwegend vrouwen. Dit betekent dat in Nederland iets minder dan 3 miljoen mensen niet samenwonen met een partner.

Het feit dat men niet samenwoont met een partner hoeft uiteraard niet te betekenen dat men geen vaste relatie heeft. Zo kunnen jongeren die al een tijd verkering hebben er de voorkeur aan geven om pas te gaan samenwonen als ze hun opleiding hebben afgerond en een baan hebben gevonden. Ook wie de huidige partner pas kort kent, wacht vaak nog een tijdje alvorens te gaan samenwonen.

Verreweg de meeste mensen geven uiteindelijk de voorkeur aan een leven in gezinsverband met partner en (eventueel) kinderen. Daarnaast zijn er mensen die er bewust voor kiezen om, ook op de langere termijn, geen vas-

te relatie aan te gaan of om niet met hun partner te gaan samenwonen. Uit eerder onderzoek (Liefbroer, 2002) is gebleken dat ongeveer 5 procent zich niet (meer) wenst te binden aan een partner door met hem of haar te gaan samenwonen, maar hoogstens nog overweegt om een lat-relatie ('living apart together') aan te gaan. Dit 'ongebondenheidsideaal' treft men vooral aan bij gescheidenen. Echter ook verweduwd en ouderen (vooral 65-plussers) lijken relatief weinig belang (meer) te hechten aan een partnerrelatie.

Ruim acht op de tien 30-plussers heeft vaste relatie

Met behulp van het door het CBS in 2003 uitgevoerde Onderzoek Gezinsvorming is informatie verzameld over het verloop van de relatie- en gezinsvorming in Nederland en de achtergronden daarvan (kader). Van de 18–24-jarige jongens heeft ruim 40 procent een vaste relatie, tegen 60 procent van de meisjes (grafiek 1). Meisjes van deze leeftijd wonen ruim twee keer zo vaak samen als jongens, met respectievelijk 21 en 8 procent. Het merendeel van de jongens en meisjes van deze leeftijd woont dus niet samen. Onder de 25–29-jarigen heeft 65 procent van de mannen en bijna 80 procent van de vrouwen een vaste relatie. De meeste 25–29-jarigen met een vaste relatie wonen samen. Ook onder de 25–29-jarigen wonen vrouwen vaker samen dan mannen.

Het verschil tussen mannen en vrouwen van 18-29 jaar in het aandeel met een vaste relatie, en in mindere mate in

Staat 1
Bevolking naar huishoudenspositie, geslacht en leeftijd, 2003

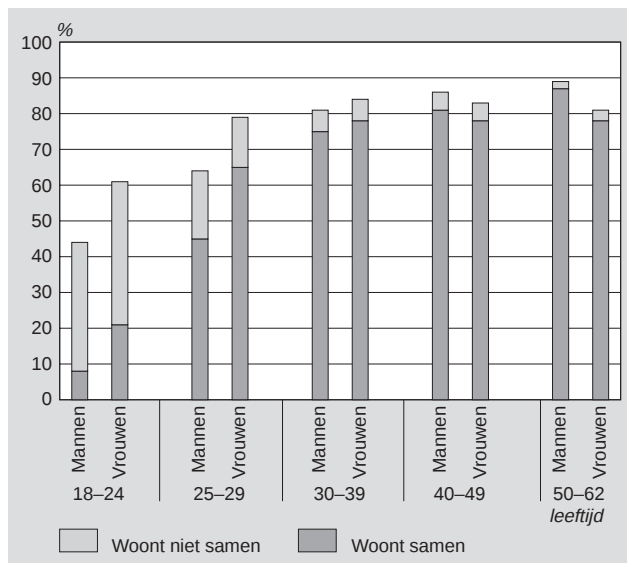
	Alleenstaand	Samenwonende personen		Thuiswonend kind	Eénouder	Overig	Totaal
		Totaal	waarvan				
			gehuwd	niet gehuwd			
	%						x 1 000
Mannen							
0–17	0	0	0	0	99	0	1 839
18–24	18	11	2	9	67	0	685
25–29	28	47	18	29	21	0	519
30–39	20	71	51	21	6	1	1 332
40–49	15	78	68	10	2	2	1 236
50–62	13	82	76	6	1	2	1 335
63+	17	76	73	3	0	1	1 070
Totaal	14	52	43	9	31	1	8 015
Vrouwen							
0–17	0	0	0	0	99	0	1 755
18–24	19	25	7	18	49	2	664
25–29	20	65	33	32	8	4	512
30–39	11	78	61	18	2	8	1 288
40–49	9	79	71	8	1	10	1 208
50–62	16	77	73	5	0	5	1 303
63+	42	45	43	2	0	3	1 447
Totaal	16	51	42	9	26	4	8 177

Bron: CBS, Huishoudensstatistiek.

het aandeel dat samenwoont, wordt veroorzaakt door het feit dat vrouwen over het algemeen een relatie aangaan met een partner die een of meerdere jaren ouder is. Op hogere leeftijd zijn er juist meer mannen dan vrouwen met een vaste relatie. Dit laatste hangt samen met scheiding en verweduwing onder vrouwen van deze leeftijd. Bij scheiding blijven de kinderen meestal bij de moeder wonen, die daardoor minder vaak aan een nieuwe relatie begint. Voorts verliezen vrouwen eerder hun partner door overlijden dan mannen.

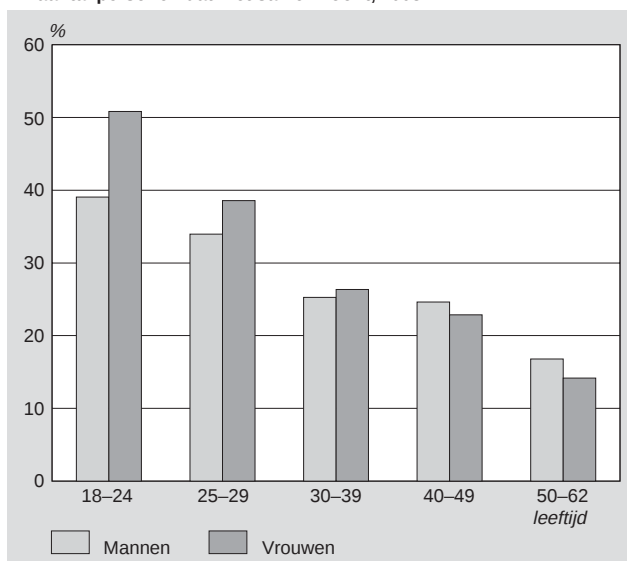
Onder de bevolking van 30–62 jaar heeft ruim 80 procent een vaste relatie. Vrijwel iedereen die tot deze leeftijdsgroep behoort en een vaste partner heeft, woont samen. Het aandeel dat niet samenwoont bedraagt 4 à 5 procent.

1. Personen met een vaste relatie in % van het totaal aantal personen, 2003

Het merendeel van de 18–62-jarigen heeft dus een vaste partner waarmee wordt samengewoond (bijna zeven op de tien). Daarnaast is er echter een groep die niet samenwoont. Het aandeel personen met een vaste relatie onder degenen die niet samenwonen, neemt af met de leeftijd (grafiek 2). Onder 30–62-jarigen bedraagt dit aandeel ruim

2. Personen met een vaste relatie die niet samenwonen in % van het aantal personen dat niet samenwoont, 2003

20 procent: één op de vijf personen van deze leeftijd die niet samenwonen, heeft dus wel een vaste partner.

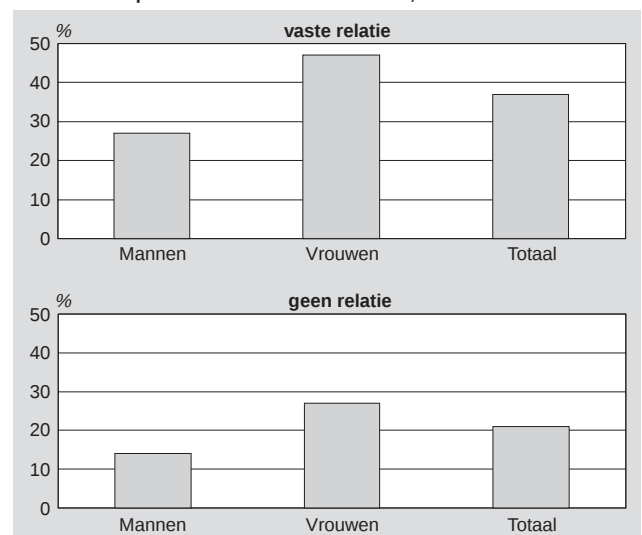
Vier op de tien 30-plussers met een relatie willen niet gaan samenwonen

Van degenen die momenteel een vaste relatie hebben maar niet samenwonen, wil de meerderheid dit in de toekomst wel gaan doen. Zij hebben waarschijnlijk nog niet zo lang een relatie, want gemiddeld gaat men na een verkeering van zo'n drie jaar met een partner samenwonen (De Graaf, 2004). Onder 30-plussers wil een deel ook in de toekomst niet gaan samenwonen. In deze gevallen is sprake van een lat-relatie. Aangezien jongeren tot 30 jaar nauwelijks kiezen voor een lat-relatie, hebben de gegevens in het vervolg van dit artikel uitsluitend betrekking op personen van 30 tot en met 62 jaar.

Van de 30–62-jarigen die op dit moment een vaste relatie hebben zonder dat ze samenwonen met hun partner, willen iets minder dan vier op de tien ook in de toekomst niet met hun partner gaan samenwonen: zij kiezen voor een lat-relatie (grafiek 3). Vrouwen kiezen overigens beduidend vaker voor een lat-relatie dan mannen, met respectievelijk ruim 45 en ruim 25 procent. In totaal gaat het bij deze groep om circa 130 duizend personen.

Ook onder personen die op dit moment geen vaste partner hebben, is er een groep die aangeeft in de toekomst een lat-relatie te willen aangaan: een op de vijf kiest ervoor om niet met hun eventuele partner te gaan samenwonen (grafiek 3). Vrouwen zonder partner geven overigens twee keer zo vaak als mannen de voorkeur aan een lat-relatie op termijn, respectievelijk bijna 30 en 15 procent. Bij deze groep gaat het om ongeveer 260 duizend personen.

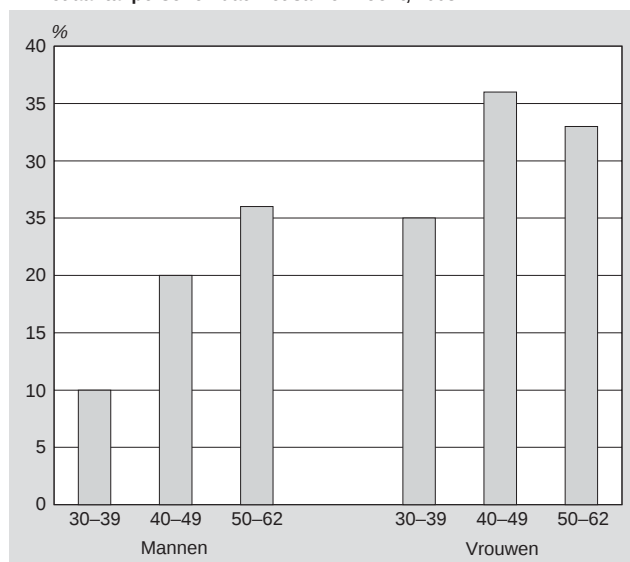
3. Personen van 30–62 jaar die kiezen voor een lat-relatie in % van het aantal personen dat niet samenwoont, 2003

Vrouwelijke 40-plussers kiezen voor lat-relatie

Uit het voorafgaande is gebleken dat in totaal bijna 400 duizend personen van 30–62 jaar de voorkeur geven aan een lat-relatie. Deze personen wonen niet samen en zijn ook in de toekomst niet van plan om dat te gaan doen. Voor alle leeftijdsgroepen geldt dat vrouwen die niet sa-

4. Personen die (in de toekomst) kiezen voor een lat-relatie in % van het aantal personen dat niet samenwoont, 2003

menwonen vaker kiezen voor een lat-relatie dan mannen (grafiek 4). Het aandeel dat de voorkeur geeft aan een lat-relatie is het hoogst onder vrouwen van 40–49 jaar. Bijna een op de drie niet-samenwonende vrouwen van 40 jaar of ouder heeft een lat-relatie of verwacht in de toekomst een lat-relatie aan te gaan.

Vrijheid belangrijk

De reden waarom men ervoor kiest om niet met een partner te gaan samenwonen, is in ruim 60 procent van de gevallen het behoud van vrijheid (staat 2). Bij ruim een op de tien speelt een slechte ervaring met samenwonen een rol. Eveneens een op de tien geeft aan dat het hebben van kinderen uit een vorige relatie de reden is. Vrouwen geven deze reden ruim drie keer zo vaak op als mannen.

Uit eerder onderzoek (De Jong Gierveld, 2002) is gebleken dat men voor een lat-relatie kiest om een eigen leven te kunnen blijven leiden. Ook is het in een lat-relatie gemakkelijker om contacten met familie en vrienden in stand te houden dan wanneer men daadwerkelijk met de nieuwe partner gaat samenwonen.

Helft van de vrouwen is gescheiden

Naast degenen die ervoor kiezen om in de toekomst een lat-relatie aan te gaan, zijn er ook personen die aangeven,

Staat 2
Personen van 30–62 jaar die kiezen of hebben gekozen voor een lat-relatie naar redenen, 2003

	Mannen	Vrouwen	Totaal
	%		
Slechte samenwoonervaring	14	12	12
Wil vrijheid behouden	70	60	63
Vanwege kinderen	4	14	11
Vanwege werksituatie	0	1	1
Overige redenen	11	13	13
Totaal	100	100	100

al dan niet gehuwd, te willen gaan samenwonen (in het vervolg aangeduid als 'samenwoners') en personen die ervoor kiezen om in de toekomst geen vaste relatie aan te gaan ('alleenstaanden'). In al deze gevallen gaat het om personen die momenteel niet samenwonen en al dan niet een vaste relatie hebben. Degenen die kiezen voor een lat-relatie worden vergeleken met samenwoners en alleenstaanden wat betreft de volgende kenmerken: het aandeel gescheiden personen, het aandeel met (eigen) kinderen en het aandeel hoogopgeleiden.

Mannen die kiezen voor een lat-relatie zijn vaker gescheiden dan mannelijke samenwoners en alleenstaanden (staat 3). Van de mannen die de voorkeur geven aan een lat-relatie is een op de drie gescheiden; onder samenwoners en alleenstaanden is dit een op de vijf. Mannen die de voorkeur geven aan een lat-relatie hebben vaker kinderen. Het verschil is het grootst tussen degenen die kiezen voor een lat-relatie en alleenstaanden, met ongeveer 35 en 20 procent. Verder blijkt dat mannen die de voorkeur geven aan een lat-relatie twee keer zo vaak hoogopgeleid zijn als mannelijke alleenstaanden. Ook zijn ze wat vaker hoogopgeleid dan mannelijke samenwoners.

Vrouwen die kiezen voor een lat-relatie zijn vaker gescheiden dan vrouwelijke samenwoners en alleenstaanden. Het verschil is het grootst tussen vrouwen die voor een lat-relatie kiezen en samenwoners, met circa 50 en 30 procent. Uit De Jong Gierveld (2000) blijkt dat burgerlijke staat onder de thans niet-gehuwden een belangrijke determinant van lat-relaties is. Ouderen die gehuwd zijn geweest, hebben een hogere kans om ooit een lat-relatie te vormen dan oudere mannen en vrouwen die nooit gehuwd zijn geweest. Het blijkt ook elders in Europa een 'trend' te zijn om na een scheiding of verweduwing niet opnieuw met een partner in het huwelijk te treden, maar om niet-gehuwd te gaan samenwonen of een lat-relatie aan te gaan (De Jong Gierveld, 2004). Voorts blijkt dat vrouwen die de voorkeur geven aan een lat-relatie aanzienlijk vaker kinderen hebben dan samenwoners, met respectievelijk ruim 60 en 40 procent. Vrouwelijke alleenstaanden hebben ook relatief vaak kinderen (70 procent). Hieruit blijkt duidelijk dat het hebben van kinderen een grote drempel vormt om opnieuw met een partner te gaan samenwonen. Het aandeel hoogopgeleiden is onder vrouwen die kiezen voor een lat-relatie twee keer zo groot als onder vrouwelijke alleenstaanden. Tussen vrouwen die kiezen voor een lat-relatie en vrouwelijke samenwoners is er geen verschil in het aandeel hoogopgeleiden.

Uit het voorafgaande blijkt dat mannen die kiezen voor een lat-relatie relatief vaak gescheiden zijn, vaak kinderen hebben en over het algemeen hoogopgeleid zijn. Ook vrouwen die de voorkeur geven aan een lat-relatie zijn relatief vaak gescheiden. Het aandeel hoogopgeleiden onder vrouwen die kiezen voor een lat-relatie is twee keer zo hoog als dat onder alleenstaande vrouwen, maar verschilt niet van dat van vrouwen die van plan zijn om te gaan samenwonen of trouwen. Voorts hebben vrouwen die kiezen voor een lat-relatie beduidend vaker kinderen dan vrouwelijke samenwoners, maar wat minder vaak dan alleenstaanden. Als vrouwen kinderen hebben, gaan ze vaak hooguit een lat-relatie aan. Ze zullen niet zo gauw met een nieuwe partner gaan samenwonen of trouwen.

Staat 3
Personen van 30–62 jaar die niet samenwonen naar wel of geen relatie in de toekomst, 2003

Kenmerken van de respondent	Wil in de toekomst		
	wel een relatie maar niet samenwonen (lat-relaties)	samenwonen en/of trouwen	definitief geen vaste relatie
Mannen			
	<i>abs. = 100%</i>		
Totaal	104	292	86
	<i>%</i>		
waaronder aandeel			
gescheidenen	33	22	19
met kinderen	34	27	20
hoogopgeleiden	31	27	16
Vrouwen			
	<i>abs. = 100%</i>		
Totaal	215	201	140
	<i>%</i>		
waaronder aandeel			
gescheidenen	51	31	45
met kinderen	64	39	71
hoogopgeleiden	32	33	14

Onderzoek Gezinsvorming

De cijfers in dit artikel zijn gebaseerd op het nieuwe Onderzoek Gezinsvorming van het CBS. Dit onderzoek dat om de vijf jaar wordt gehouden, heeft plaatsgevonden in de periode februari tot en met juni 2003. Aan dit onderzoek hebben 3,9 duizend mannen en 4,2 duizend vrouwen van 18–62 jaar meegedaan. Doel van het Onderzoek Gezinsvorming is informatie te verzamelen over het verloop van de relatie- en gezinsvorming in Nederland en de achtergronden daarvan. De informatie wordt onder meer gebruikt als bouwsteen van de nationale Bevolkings- en Huishoudensprognoses van het CBS.

In dit artikel wordt met een lat-relatie de leefsituatie bedoeld waarin partners hun zelfstandigheid niet opgeven en onder meer ieder in hun eigen huis blijven wonen. De partners hebben ook niet de intentie om te gaan samenwonen.

Literatuur

Graaf, A. de, 2004, Uitstel van samenwonen. Bevolkingstrends 52(1), blz. 28–29. CBS, Voorburg/Heerlen.

Jong Gierveld, J. de, 2000, Tussen solitude en solidariteit; nieuwe levensstrategieën van senioren. Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Nieuwe Reeks, Deel 62 no. 8. KNAW, Amsterdam.

Jong Gierveld, J. de, 2002, The dilemma of repartnering: considerations of older men and women entering new intimate relationships in later life. Ageing International 27(4), blz. 61–78.

Jong Gierveld, J. de, 2004, Remarriage, unmarried cohabitation, living apart together: partnerrelationships following bereavement or divorce. Journal of Marriage and Family 66, February 2004, blz. 236–243.

Liefbroer, A.C., 2002, Het gezinsideaal: van traditioneel naar modern. Demos 18(3), blz. 25–28. NIDI, Den Haag.